

สภาผู้แทนราษฎร

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สภาผู้แทนราษฎร

เรื่อง

สภาผู้แทนราษฎร

ปีที่พิมพ์

เมษายน ๒๕๔๙

จำนวนหน้า

๓๐ หน้า

พิมพ์ครั้งที่ ๑

จำนวนพิมพ์ ๖๐,๐๐๐ เล่ม

จัดทำโดย

กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักประชาสัมพันธ์

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

อาคารธนาคารทหารไทย ถนนพญาไท แขวงทุ่งพญาไท

เขตราชเทวี กรุงเทพฯ ๑๐๔๐๐

โทร. ๐ ๒๓๕๔ ๕๐๑๘-๒๒

ข้อมูล

นางพรรณพร สิ้นสวัสดิ์

พิมพ์

นางอำไพ กันเกษแก้ว

ศิลปกรรม

นายมานะ เรืองสอน

พิมพ์ที่

สำนักการพิมพ์

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

โทร. ๐ ๒๖๔๔ ๕๓๐๙

คำนำ

จูลสารเรื่อง “สภาผู้แทนราษฎร” ได้จัดทำขึ้นตามโครงการส่งเสริมและเผยแพร่ประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา โดยมุ่งเน้นเผยแพร่ความรู้ทางการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยแก่ นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนทั่วไป ให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และมีส่วนร่วมในการปกครองด้วยความเต็มใจ รวมทั้งมีทัศนคติที่ดีต่อการปกครองในระบอบนี้ ซึ่งเนื้อหาภายในเล่มจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับสภาผู้แทนราษฎรที่ประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง และแบบบัญชีรายชื่อ โดยจะนำเสนอถึงที่มา อำนาจหน้าที่ เอกสิทธิ์และความคุ้มกันของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจูลสารฉบับนี้จะเกิดประโยชน์แก่ผู้อ่านและผู้สนใจทุกท่าน

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

เมษายน ๒๕๔๙

สารบัญ

บทนำ	๗
ความหมายของ “สภาผู้แทนราษฎร”	๙
จุดเริ่มต้นสภาผู้แทนราษฎรไทย	๑๐
สภาผู้แทนราษฎรในปัจจุบัน	๑๒
เหตุผลที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้มี ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อ	๑๔
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทแบ่งเขตเลือกตั้ง	๑๖
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทบัญชีรายชื่อ	๑๘
คุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	๒๐
ลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	๒๑
ความช่วยเหลือจากรัฐในการสนับสนุนการเลือกตั้ง ส.ส.	๒๕
กิจกรรมที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรห้ามกระทำ	๒๖
วาระการดำรงตำแหน่ง และกรณีตำแหน่งว่าง	๒๘
การพ้นจากตำแหน่ง	๓๑

อำนาจหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎร	๓๓
อำนาจหน้าที่ในการตรากฎหมาย	๓๓
อำนาจหน้าที่ในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน	๔๒
อำนาจหน้าที่ในการให้ความเห็นชอบ	๕๙
อำนาจการถอดถอนจากตำแหน่ง	๕๙
เอกสิทธิ์และความคุ้มกันของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	๖๑
เอกสิทธิ์	๖๓
ความคุ้มกัน	๖๕
บทสรุป	๖๘

สภาผู้แทนราษฎร

บทนำ

การปกครองระบอบประชาธิปไตย ถือว่าอำนาจสูงสุดในการปกครองอยู่ที่ประชาชน แต่ประชาชนอาจมอบอำนาจให้กับตัวแทนโดยการเลือกผู้แทนราษฎรให้ไปทำหน้าที่ตามเจตจำนงของตน ผู้แทนราษฎรจึงต้องปฏิบัติหน้าที่เพื่อรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน เป็นสภาของประชาชนและเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง จึงอาจกล่าวได้ว่า สภาผู้แทนราษฎรเป็นศูนย์กลางตัวแทนของประชาชนทั้งประเทศและสามารถสะท้อนปัญหาของประชาชนสู่รัฐบาลได้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พุทธศักราช ๒๕๔๐) มีบทบัญญัติบางประการเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในลักษณะที่เรียกว่าเป็นการปฏิรูปทางการเมือง เช่น การกำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๒ ประเภท คือ สมาชิกที่มาจาก การเลือกตั้งจากเขตเลือกตั้ง และสมาชิกที่ได้รับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมือง ซึ่งทำให้พรรคการเมือง มีความเข้มแข็งและมีความสำคัญยิ่งขึ้น ทั้งในการหาเสียงและการควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวมทั้งแก้ปัญหาการซื้อสิทธิ-ขายเสียง และให้ได้บุคคลที่จะเข้ามาทำหน้าที่ในสภาผู้แทนราษฎรที่มีประสิทธิภาพ มีความรู้ ความสามารถ และมีวิสัยทัศน์ (Vision) กว้างไกล

นอกจากนี้ ยังมีการแบ่งภาระหน้าที่ระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติอย่างชัดเจน โดยกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี หรือนายกรัฐมนตรี ต้องขาดจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นผลดีทำให้ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งของตนเองได้อย่างเต็มที่ และยังช่วยแก้ไขปัญหาที่นักการเมืองแย่งชิงตำแหน่งรัฐมนตรีได้อีกด้วย

ความหมายของ “สภาผู้แทนราษฎร” (House of Representatives)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายคำว่า “สภาผู้แทนราษฎร” หมายถึง สภานิติบัญญัติสภาหนึ่ง ซึ่งเมื่อรวมกับวุฒิสภาแล้ว ประกอบเป็นรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พุทธศักราช ๒๕๔๐) สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกจำนวน ๕๐๐ คน ซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองจัดทำขึ้น จำนวน ๑๐๐ คน และสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวน ๔๐๐ คน มีหน้าที่ในทางนิติบัญญัติ และมีอำนาจควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินตามระบบการปกครองแบบรัฐสภา

แต่ถ้าจะพิจารณาถึงภาระหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎร “สภาผู้แทนราษฎร” ก็อาจหมายถึง สถาบันการเมืองที่เป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยด้านนิติบัญญัติซึ่งถือเป็นสถาบันการเมืองที่สำคัญยิ่งและมีผลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชน เพราะประชาชนต้องปฏิบัติตามกฎหมายที่ออกโดยสภาผู้แทนราษฎร

จุดเริ่มต้นสภาผู้แทนราษฎรไทย

การเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศไทย จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ รัฐสภาไทยเริ่มต้นมาจากการมีสภาเดียว

“คณะราษฎร” ผู้ทำการยึดอำนาจการปกครองประเทศเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕

คือ “สภาผู้แทนราษฎร” ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนที่มาจากการแต่งตั้งทั้งหมด ภายใต้การประกาศใช้พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช ๒๔๗๕ ซึ่งบทบัญญัติแห่งธรรมนูญการปกครองนี้ สภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจมากกว่าสถาบันทางการเมืองอื่น ๆ ทั้งหมด กล่าวคือ สภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจดูแลควบคุมกิจการของประเทศ ผู้เป็นนายกรัฐมนตรีต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและได้รับ

การเลือกจากสภาผู้แทนราษฎรด้วย สำหรับรัฐมนตรีคนอื่น ๆ จำนวน ๑๔ คน ก็เช่นเดียวกันต้องเป็นและได้รับความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรเสียก่อน นอกจากนี้ยังมีบทบัญญัติที่ให้อำนาจแก่สภาผู้แทนราษฎรในการถอดถอนรัฐมนตรี (กรรมการราษฎร) หรือพนักงานของรัฐบาลผู้หนึ่งผู้ใดก็ได้ โดยที่คณะรัฐมนตรีไม่มีอำนาจที่จะยุบสภาเพื่อให้ราษฎรเลือกตั้งสมาชิกสภาใหม่แต่อย่างใด

สภาผู้แทนราษฎรชุดแรกนี้ ได้เริ่มประชุมเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๔๗๕ เวลา ๑๔.๐๐ นาฬิกา ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม โดย ใช้ห้องโถงชั้นบนเป็นที่ประชุมและที่ประชุมได้มีมติเลือกเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร และ นายพลตรี พระยาอินทรวชิต เป็นรองประธานสภาผู้แทนราษฎร

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี

ภายในพระที่นั่งอนันตสมาคม ซึ่งใช้เป็นี่ประชุมสภา

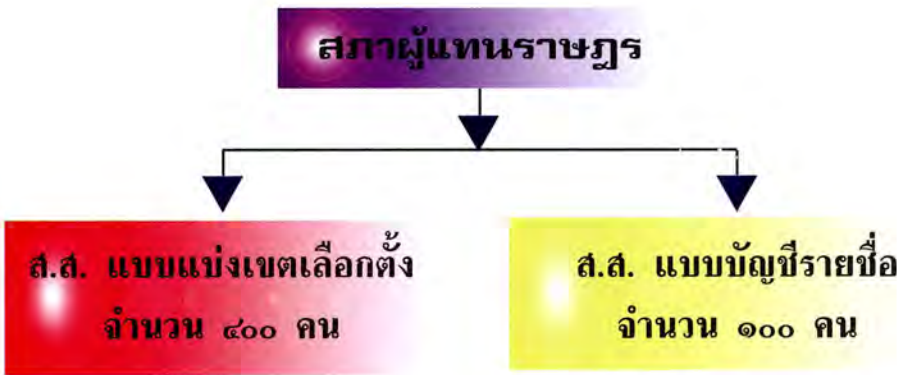
สภาผู้แทนราษฎรในปัจจุบัน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. ๒๕๕๐) ได้กำหนดให้สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือที่เรียกว่า ส.ส. มาจากการเลือกตั้งของราษฎรที่มาออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ มีจำนวน ๕๐๐ คน แบ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๒ ประเภท คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มา

จากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตละ ๑ คน มีจำนวน ๔๐๐ คน กับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระบบบัญชีรายชื่อ พรรคการเมือง หรือที่เรียกว่า พาร์ตี้ลิสต์ (Party List) มีจำนวน ๑๐๐ คน ซึ่งการแบ่งเป็น ๒ ประเภทดังกล่าว เนื่องจากการเข้าสู่ตำแหน่งของ ส.ส. ตามรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ เป็นไปโดยไม่ชอบ

ด้วยกฎหมายหลายประการ ซึ่งเป็นที่มาของการใช้อำนาจอธิปไตย ไม่ชอบและเป็นเครื่องมือแสวงหาผลประโยชน์ของนักการเมืองและพวกพ้อง จึงมีการเรียกร้องของหลายฝ่ายให้มีการปฏิรูปการเมืองของไทยเป็นเวลาหลายสิบปีติดต่อกัน จนกระทั่ง พ.ศ. ๒๕๓๗ ประธานสภาผู้แทนราษฎรสมัยนั้นได้แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย (คพป.) ขึ้นรับผิดชอบการปฏิรูปการเมือง คณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตยได้เสนอกรอบความคิดในการปฏิรูปการเมืองไทย โดยเฉพาะในส่วนที่มาจาก ส.ส. ได้เสนอให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๒ ประเภท ดังกล่าว สภาร่างรัฐธรรมนูญจึงได้นำกรอบความคิดของคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย และนำแนวความคิดจากระบบการเลือกตั้งของประเทศเยอรมนีและประเทศญี่ปุ่นมาปรับเปลี่ยนด้วย จึงเป็นที่มาของประเภทสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พุทธศักราช ๒๕๔๐)

เหตุผลที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้มี ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อ

๑. เป็นการให้ความเสมอภาคในการใช้สิทธิเลือกตั้ง เพราะทุกคะแนนเสียงต้องนำไปรวมทั้งหมดเพื่อจัดสรรจำนวน ส.ส. (คือการคำนวณหาเกณฑ์จำนวนเสียงต่อ ส.ส. ๑ คน) ในขณะที่ ส.ส. แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ผู้สมัครรายใดได้คะแนนเสียงมากผู้นั้นก็ได้รับเลือกตั้ง โดยไม่ต้องนำคะแนนของผู้สมัครรายอื่นมารวมคำนวณ

๒. การกำหนดให้เขตประเทศเป็นเขตเลือกตั้งคงมีความยุ่งยากไม่น้อย หากพรรคการเมืองคิดจะใช้การซื้อเสียง

๓. ทำให้ระบบพรรคการเมืองเข้มแข็งขึ้น เพราะประชาชนต้องเลือกพรรคการเมืองด้วย แทนที่จะเลือกเฉพาะตัวบุคคลที่มีการเลือกในระบบแบ่งเขตเลือกตั้งและจะเป็นเหตุให้พรรคการเมืองพรรคเล็กพรรคน้อยค่อย ๆ ลดบทบาทลง เพราะถ้าคะแนนเสียงในบัญชีรายชื่อใดได้รับน้อยกว่าร้อยละ ๕ ของคะแนนเสียงทั่วประเทศ พรรคการเมืองนั้นก็ไม่ได้รับการเลือกตั้ง

๔. มีผลให้นักการเมืองที่ดี มีความสามารถ มีโอกาสเข้ามาสู่การเมืองได้ง่ายขึ้น เพราะไม่ต้องผูกพันอยู่กับเขตพื้นที่

๕. เป็นที่คาดหมายกันว่ารัฐมนตรีในสมัยต่อ ๆ ไป จะมาจาก ส.ส. ประเภทบัญชีรายชื่อ (ประเด็นนี้ถือเป็นเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ) ซึ่งถ้าเป็นเช่นนั้น คงมีโอกาสได้คนดีเข้าไปใช้อำนาจบริหาร และมีผลให้มีการลดค่าใช้จ่ายของรัฐในการเลือกตั้งย่อมลงได้ พรรคการเมืองก็มีความพอใจ ทั้งนี้เพราะรัฐธรรมนูญ

ได้กำหนดให้ ส.ส. แบ่งแยกหน้าที่กันชัดเจน กล่าวคือ ถ้า ส.ส. คนใดไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีหรือนายกรัฐมนตรี ส.ส. ผู้นั้นจะพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพราะรัฐธรรมนูญไม่ประสงค์จะให้ ส.ส. ปฏิบัติสองหน้าที่เหมือนที่เคยเป็นมา จากประสบการณ์การเมืองไทยที่ผ่านมา ส.ส. ส่วนใหญ่หวังจะได้เป็นนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรี จึงมีวิธีการที่ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญเพื่อให้ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี รัฐธรรมนูญจึงกำหนดให้ ส.ส. เลือกตำแหน่งอย่างหนึ่งอย่างใด เมื่อรัฐธรรมนูญกำหนดเช่นนี้ ถ้า ส.ส. ผู้นั้นเป็น ส.ส. ประเภทแบ่งเขตเลือกตั้ง เมื่อตำแหน่งว่างลงรัฐก็ต้องดำเนินการเลือกตั้งซ่อม ต้องสิ้นเปลืองงบประมาณไปไม่น้อย อีกทั้งพรรคการเมืองก็กังวลว่าพรรคของตนอาจมีจำนวนเสียง ส.ส. ลดลงเพราะประชาชนไม่เลือกอีก ในทางตรงกันข้ามถ้าเป็น ส.ส. ประเภทบัญชีรายชื่อ เมื่อ ส.ส. ว่างลงด้วยเหตุใด ๆ ก็ตาม นอกจากหมดวาระตามกำหนดหรือมีการยุบสภา ส.ส. ในบัญชีรายชื่อลำดับถัดไปก็เลื่อนขึ้นมาดำรงตำแหน่ง โดยรัฐไม่ต้องสิ้นเปลืองงบประมาณที่จะต้องใช้ในการเลือกตั้งซ่อม

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทแบ่งเขตเลือกตั้ง

ที่มาของจำนวน ส.ส. ๔๐๐ คน

ส.ส. ประเภทนี้ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งออกเสียงเลือก ส.ส. ได้เพียง ๑ คนเท่านั้น ไม่ว่าจังหวัดนั้นจะมี ส.ส. ได้กี่คนก็ตาม โดยมีหลักเกณฑ์ในการคำนวณเพื่อทราบเขตเลือกตั้งของแต่ละจังหวัด ดังนี้

๑. คำนวณหาเกณฑ์จำนวนราษฎรต่อ ส.ส. หนึ่งคนว่าเป็นจำนวนเท่าใด โดยนำเอาจำนวนราษฎรทั้งหมดของประเทศในปีก่อนปีที่เลือกตั้ง ส.ส. มาหารด้วยจำนวน ส.ส. ๔๐๐ คน

๒. หาจำนวน ส.ส. ที่จะมีได้ในแต่ละจังหวัด โดยนำเอาจำนวนราษฎรต่อ ส.ส. หนึ่งคน ที่คำนวณได้ตามข้อ ๑ ไปหารจำนวนประชากรของจังหวัดนั้น ๆ ถ้าจังหวัดใดมีประชากรน้อยกว่าเกณฑ์ตามข้อ ๑ ให้ถือว่าจังหวัดนั้นมี ส.ส. ได้ ๑ คน

๓. ถ้าหากจำนวน ส.ส. ทั่วประเทศที่คำนวณได้แต่ยังไม่ครบ ๔๐๐ คน ก็ให้ดูว่าจังหวัดใดมีเศษจำนวนประชากรที่เหลือมากในการคำนวณตามข้อ ๒ ก็ให้เพิ่มจำนวน ส.ส. ของจังหวัดนั้นอีก ๑ คนไปตามลำดับ จนได้ ส.ส. ทั่วประเทศครบ ๔๐๐ คน

๔. เมื่อได้จำนวน ส.ส. ที่มีในแต่ละจังหวัดแล้ว ให้แบ่งเขตเลือกตั้งในจังหวัดนั้นตามจำนวน ส.ส. ที่มีได้ในจังหวัดนั้น ซึ่งการแบ่งเขตเลือกตั้ง รัฐธรรมนูญกำหนดหลักเกณฑ์ว่าถ้าจังหวัดใดมีเขตเลือกตั้ง ส.ส. ได้มากกว่า ๑ เขต ต้องแบ่งพื้นที่เขตเลือก

ตั้งแต่ละเขตให้ติดต่อกัน และให้มีจำนวนราษฎรในแต่ละเขตใกล้เคียงกันให้มากที่สุด

การคำนวณหาผู้ได้รับการเลือกตั้ง ส.ส.

การนับคะแนนเสียงเลือกตั้ง ส.ส. ประเภทแบ่งเขตเลือกตั้งไม่มีความยุ่งยาก พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ กำหนดหลักเกณฑ์การคำนวณหาผู้ได้รับการเลือกตั้ง ส.ส. ไว้ดังนี้

๑. ในเขตเลือกตั้งใดมีผู้สมัครรับเลือกตั้งเพียงคนเดียว ถ้าผู้นั้นได้รับคะแนนเสียงตั้งแต่ร้อยละ ๒๐ ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น ให้ผู้นั้นเป็นผู้ที่ได้รับการเลือกตั้ง

๒. ถ้ามีผู้สมัครรับเลือกตั้งหลายคนในเขตเลือกตั้ง ให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับคะแนนเสียงมากที่สุดเป็นผู้ที่ได้รับการเลือกตั้ง ถ้ามีผู้สมัครรับเลือกตั้งได้คะแนนเสียงสูงสุดเท่ากันหลายคน ให้ใช้วิธีจับสลากต่อหน้าคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งนั้น

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทบัญชีรายชื่อ

ที่มาของจำนวน ส.ส. ๑๐๐ คน

ในจังหวัดหนึ่ง ๆ ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ส.ส. มีสิทธิเลือก ส.ส. ประเภทนี้ได้เพียงพรรคเดียว ชอบพรรคไหนเลือกพรรคนั้น ในรัฐธรรมนูญใช้ถ้อยคำว่า เลือกบัญชีรายชื่อได้บัญชีเดียว ที่เลือกได้บัญชีเดียว เพราะเอาเขตประเทศเป็นเขตเลือกตั้งสำหรับเลือกตั้ง ส.ส. ประเภทนี้ ส่วนผู้สมัครรับเลือกตั้ง ส.ส. ของบัญชีรายชื่อพรรคใด จะได้รับการเลือกตั้งเป็น ส.ส. หรือไม่ เป็นไปตามระบบการคิดคำนวณคะแนนเสียงเลือกตั้ง

การคำนวณหาผู้ได้รับการเลือกตั้ง ส.ส.

การนับคะแนนเสียงเลือกตั้ง ส.ส. ประเภทบัญชีรายชื่อค่อนข้างมีความยุ่งยากพอสมควร ซึ่งมีหลักเกณฑ์สรุปได้ดังนี้

๑. นับคะแนนที่แต่ละบัญชีรายชื่อ (พรรคการเมือง) ได้รับในแต่ละเขตเลือกตั้งทั่วประเทศ (นับเฉพาะบัตรดีเท่านั้น บัตรเสียหรือบัตรไม่ลงคะแนนเสียงไม่นำมารวมด้วย)

๒. รวมคะแนนที่แต่ละบัญชีรายชื่อ (พรรคการเมือง) ได้รับจากแต่ละเขตทั่วประเทศ ซึ่งจะมี ๔๐๐ เขตเลือกตั้งเท่าจำนวน ส.ส. ประเภทแบ่งเขตเลือกตั้ง เพราะเมื่อไปเลือก ส.ส. ประเภทแบ่งเขตเลือกตั้ง ก็ต้องมีการเลือก ส.ส. ประเภทบัญชีรายชื่อด้วย เป็น

คะแนนที่แต่ละบัญชีรายชื่อได้รับทั้งหมดทั่วประเทศ

๓. นำคะแนนเสียงที่ทุกบัญชีรายชื่อ (พรรคการเมือง) ได้รับทั้งหมดมารวมเป็นคะแนนเสียงที่ราษฎรลงคะแนนเสียงแบบบัญชีรายชื่อทั่วประเทศ

๔. ตรวจสอบว่ามีบัญชีรายชื่อใดได้คะแนนน้อยกว่าร้อยละ ๕ ของคะแนนรวมตามข้อ ๓ ให้ตัดบัญชีรายชื่อนั้นออกจากการคำนวณและให้หักคะแนนที่พรรคการเมืองนั้นได้รับทิ้งไปด้วย

๕. นำคะแนนรวมทุกบัญชีที่เหลือตามข้อ ๔ มาหารด้วย ๑๐๐ (คือจำนวน ส.ส. ประเภทบัญชีรายชื่อ) เพื่อจะได้คะแนนเฉลี่ยต่อ ส.ส. ๑ คน แล้วนำตัวเลขที่คำนวณได้ไปหารคะแนนรวมที่แต่ละบัญชีรายชื่อได้รับ เพื่อจะทราบว่ามีบัญชีรายชื่อนั้น ๆ จะได้ ส.ส. กี่คน

๖. เมื่อรวมจำนวน ส.ส. ทุกบัญชีรายชื่อ (พรรคการเมือง) แล้วยังได้ ส.ส. ไม่ครบ ๑๐๐ คน ก็ให้ดูว่าบัญชีรายชื่อใดมีเศษเหลือจากการคำนวณในข้อ ๕ มากที่สุด ก็ให้เพิ่มจำนวน ส.ส. ได้อีก ๑ คน จนครบ ๑๐๐ คน ดังนั้น คนที่มีรายชื่อในลำดับที่คำนวณได้ตามข้อนี้ก็จะได้เป็น ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองนั้นที่ได้รับเลือกตั้งในครั้งนั้น ๆ

คุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๗ กำหนดให้ผู้ที่จะมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งสองประเภท ต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

๑. เป็นผู้ที่มีสัญชาติไทยโดยการเกิดเท่านั้น
 ๒. อายุต้องไม่ต่ำกว่า ๒๕ ปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง
 ๓. จบการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า แต่ถ้าเคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภามาก่อน ก็ไม่ต้องคำนึงถึงวุฒิการศึกษา

๔. เป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง เพียงพรรคเดียวติดต่อกันไม่น้อยกว่า ๙๐ วันนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง

๕. หากสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ต้องมีคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้ด้วย คือ

๕.๑ ต้องมีชื่อในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่ตนเองไปลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า ๑ ปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง

๕.๒ เคยเป็น ส.ส.ในจังหวัดที่ตนเองไปลงสมัครรับเลือกตั้ง หรือเคยเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นใน

จังหวัดนั้น

๕.๓ เกิดในจังหวัดที่ไปลงสมัครรับเลือกตั้ง

๕.๔ เคยเรียนหนังสือในสถานศึกษาในจังหวัดที่ไปลงสมัครรับเลือกตั้ง เป็นเวลาดต่อกันไม่น้อยกว่า ๒ ปีการศึกษา

๕.๕ เคยไปรับราชการ หรือเคยมีชื่อในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่ไปลงสมัครรับเลือกตั้งต่อกันเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๒ ปี

ลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๙ ได้กำหนดลักษณะของบุคคลที่ต้องห้ามมิให้สมัครรับเลือกตั้งเป็น ส.ส.ไว้ ๒ ประเภท คือ

๑. ลักษณะต้องห้ามที่เป็นเรื่องส่วนตัว มี ๓ ประการ คือ

- (๑) เป็นผู้ติดยาเสพติดให้โทษ
- (๒) เป็นคนล้มละลายซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นจากคดี
- (๓) วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ
- (๔) เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช
- (๕) เป็นผู้ที่ยังอยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิ

เลือกตั้ง

(๖) ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังตามหมายของศาล

(๗) เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกตั้งแต่ ๒ ปีขึ้นไป โดยพ้นโทษมาไม่ถึง ๕ ปีนับถึงวันเลือกตั้ง แต่ไม่รวมถึงความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท (การกระทำความผิดโดยประมาท คือ การกระทำที่ผู้กระทำไม่ตั้งใจที่จะทำความผิดนั้น เพียงแต่ไม่ใช้ความระมัดระวังอย่างเพียงพอในการกระทำความผิดนั้นทั้ง ๆ ที่สามารถใช้ความระมัดระวังได้)

๒. ลักษณะต้องห้ามที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่การงาน มี ๙ ประการ คือ

(๑) เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพราะเหตุทุจริตต่อหน้าที่หรือที่ถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

(๒) เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน เพราะร่ำรวยผิดปกติ หรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ

(๓) เป็นข้าราชการประจำ แต่ไม่รวมถึงข้าราชการการเมือง ซึ่งตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้กำหนดตำแหน่งข้าราชการการเมืองคือผู้ดำรงตำแหน่ง ดังต่อไปนี้

๑. นายกรัฐมนตรี
๒. รองนายกรัฐมนตรี
๓. รัฐมนตรีว่าการกระทรวง
๔. รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๕. รัฐมนตรีว่าการทบวง
๖. รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง
๗. รัฐมนตรีช่วยว่าการทบวง
๘. ที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี
๙. ที่ปรึกษารองนายกรัฐมนตรี
๑๐. ที่ปรึกษารัฐมนตรี และที่ปรึกษารัฐมนตรี
ประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๑๑. เลขธิการนายกรัฐมนตรี
๑๒. รองเลขธิการนายกรัฐมนตรีฝ่ายการเมือง
๑๓. โฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๑๔. รองโฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๑๕. เลขานุการรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๑๖. ประจำสำนักเลขธิการนายกรัฐมนตรี
๑๗. เลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
๑๘. ผู้ช่วยเลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
๑๙. เลขานุการรัฐมนตรีว่าการทบวง
๒๐. ผู้ช่วยเลขานุการรัฐมนตรีว่าการทบวง

(๔) เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น
 (๕) เป็นสมาชิกวุฒิสภา
 (๖) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือของส่วนราชการส่วนท้องถิ่น หรือเป็นเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ

(๗) เป็นกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลปกครอง กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

(๘) อยู่ในระหว่างต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มีกำหนดเวลา ๕ ปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งทางการเมือง โดยมีสาเหตุจากผู้นั้นจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินพร้อมเอกสารประกอบ หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการดังกล่าวพร้อมเอกสารประกอบอันเป็นความเท็จหรือแม้แต่ปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. ๒๕๕๐) มาตรา ๒๙๕ กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันครบกำหนดต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินพร้อมเอกสารประกอบ หรือนับแต่วันที่ตรวจพบว่ามีกรกระทำผิดดังกล่าว

(๙) เมื่อนับถึงวันเลือกตั้งแล้วยังอยู่ในระยะเวลา ๕ ปีนับแต่วันที่ถูกรัฐสภาไม่มติให้ถอดถอนจากการเป็น ส.ส. เพราะเหตุมีพฤติการณ์ร้ายแรงผิดปกติ ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ ส่อว่า

ได้กระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือส่อไปในทางจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย

ความช่วยเหลือจากรัฐในการสนับสนุนการเลือกตั้ง ส.ส.

ในอดีตที่ผ่านมา คนที่จะลงสมัครรับเลือกตั้งเป็น ส.ส. มักจะเป็นคนที่มีฐานะดี เพราะต้องใช้จ่ายเงินในการหาเสียงเลือกตั้งเป็นจำนวนมาก คนดีแต่ไม่ร่ำรวยจึงไม่มีโอกาสที่จะเข้ามาทำงานทางด้านการเมือง เมื่อเป็นเช่นนี้ รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจึงมีบทบัญญัติเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกัน โดยการให้รัฐต้องช่วยเหลือสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งในเรื่องดังต่อไปนี้

๑. จัดหาที่ปิดประกาศและที่ติดแผ่นป้ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งในสถานที่สาธารณะของรัฐ

๒. พิมพ์และจัดส่งเอกสารการเลือกตั้งไปให้ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง

๓. หาสถานที่สำหรับการหาเสียงเลือกตั้งให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง

๔. จัดสรรเวลาเพื่อออกอากาศทางวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ ให้แก่พรรคการเมือง

๕. กิจกรรมอื่น ๆ ที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

นอกจากนี้ เพื่อเป็นการช่วยเหลือพรรคการเมืองขนาดเล็กให้มีโอกาสต่อสู้ทางการเมืองกับพรรคขนาดใหญ่ และลดข้อโต้แย้งที่ว่าสื่อของรัฐเอินเอียงช่วยเหลือพรรคการเมืองใด พรรคการเมืองหนึ่ง รัฐธรรมนูญจึงกำหนดให้การจัดหาที่ปิดประกาศและติดป้ายตามข้อ ๑ การจัดสรรเวลาออกอากาศตามข้อ ๔ และกิจกรรมอื่น ๆ ตามข้อ ๕ ให้รัฐเป็นผู้ดำเนินการได้แต่เพียงผู้เดียว

กิจกรรมที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรห้ามกระทำ

เพื่อให้ ส.ส. เป็นที่น่าเชื่อถือของคนไทย และไม่เปิดโอกาสให้ใช้อำนาจหน้าที่ในการแสวงหาผลประโยชน์ รัฐธรรมนูญมาตรา ๑๑๐ และ ๑๑๑ จึงกำหนดกิจกรรมที่ห้ามมิให้ ส.ส. กระทำในขณะดำรงตำแหน่ง ส.ส. รวม ๔ ประการ คือ

(๑) การดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในองค์กรของรัฐทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นข้าราชการ ลูกจ้าง พนักงานของรัฐ พนักงานรัฐวิสาหกิจ รวมถึงพนักงานผู้บริหาร สมาชิกขององค์กรปกครองท้องถิ่นทุกรูปแบบ เว้นแต่ข้าราชการการเมืองที่ไม่ใช่ตำแหน่งรัฐมนตรี

(๒) การได้ประโยชน์ทางธุรกิจจากรัฐธรรมนูญห้ามมิให้ ส.ส. เป็นผู้รับสัมปทานจากองค์การของรัฐทุกรูปแบบ หรือเข้าเป็นคู่สัญญากับองค์การของรัฐ โดยสัมปทานหรือสัญญานั้นมี

ลักษณะเป็นการผูกขาดในการดำเนินกิจการ หรือเข้าไปเป็นหุ้นส่วน หรือถือหุ้นในห้างหุ้นส่วน หรือบริษัทที่รับสัมปทาน หรือเข้าเป็นคู่สัญญาในกิจการผูกขาดดังกล่าว

(๓) การได้รับผลประโยชน์ทุกรูปแบบจากองค์การของรัฐทุกรูปแบบเป็นพิเศษ นอกจากที่องค์การของรัฐปฏิบัติต่อผู้อื่นในธุรกิจการงานตามปกติ

กิจกรรมทั้ง ๓ ประการนี้ ไม่รวมถึงผู้ที่ได้รับผลประโยชน์ในลักษณะการตอบแทนการดำรงตำแหน่งใด ๆ มาก่อน เช่น เบี้ยหวัด บำเหน็จ บำนาญ เงินปีพระบรมวงศานุวงศ์ และ ไม่รวมถึงกรณีที่ ส.ส. ไปดำรงตำแหน่งกรรมการของรัฐสภา สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งในฐานะเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตามกฎหมายต่าง ๆ หรือกรรมการในการบริหารราชการแผ่นดิน ในกรณีที่ ส.ส. ผู้นั้นไปดำรงตำแหน่งข้าราชการการเมืองอื่นที่มีใช้รัฐมนตรี

(๔) การใช้อำนาจหน้าที่ในทางที่ไม่ชอบ โดยการเข้าไปก้าวก่ายหรือแทรกแซงเกี่ยวกับงานบริหารงานบุคคลขององค์การของรัฐทุกรูปแบบ คือ ไม่ว่าจะเป็นการบรรจุแต่งตั้ง ย้าย โอน เลื่อนตำแหน่ง เลื่อนขั้นเงินเดือน หรือให้พ้นจากตำแหน่งของข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กิจกรรมทั้ง ๔ ประการที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติห้ามไว้นี้เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของประเทศชาติโดยตรง ไม่

ว่าจะเป็นการได้รับสัมปทานจากรัฐ หรือการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับผู้ดำรงตำแหน่งในองค์การของรัฐ ย่อมทำให้ประโยชน์ของรัฐถูกเบี่ยงเบนไป เช่น อาจทำให้กิจการที่ ส.ส. ได้รับสัมปทานเป็นกิจการที่ ส.ส. ผู้นั้นได้รับผลประโยชน์แต่ฝ่ายเดียว ไม่มีการคุ้มครองประชาชน และอาจเบียดบังผลประโยชน์อื่น ๆ ของรัฐ หรืออาจเป็นเหตุให้ระบบการคัดเลือกบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งในองค์การของรัฐต้องเสียไป เพราะมีการผลักดันให้คนที่ ส.ส. สนับสนุนเข้าดำรงตำแหน่งแทน เป็นต้น

วาระการดำรงตำแหน่ง และกรณีตำแหน่งว่าง

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันกำหนดอายุของสภาผู้แทนราษฎรไว้คราวละ ๔ ปี เหมือนรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ โดยความเป็น ส.ส. จะเริ่มตั้งแต่วันเลือกตั้ง และเมื่ออายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงเมื่อครบ ๔ ปี นับแต่วันเลือกตั้งจะต้องมีการตราพระราชกฤษฎีกากำหนดวันเลือกตั้งเป็นการทั่วไปพร้อมกันทั่วประเทศภายใน ๔๕ วัน นับแต่วันที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง

กรณีตำแหน่ง ส.ส. ว่างลงเพราะมีการยุบสภา ต้องมีการกำหนดวันเลือกตั้ง ส.ส. ใหม่เป็นการทั่วไปพร้อมกันทั่วประเทศภายใน ๖๐ วันนับแต่วันยุบสภา

กรณีตำแหน่ง ส.ส. วางลงด้วยเหตุอื่นที่มีใช่เป็นการ
หมดวาระหรือถูกยุบสภา ถ้าตำแหน่งว่างเป็น ส.ส. บัญชีรายชื่อก็
ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรประกาศในราชกิจจานุเบกษาภายใน
๗ วัน นับแต่วันที่ตำแหน่งนั้นว่างลง ให้รายชื่อของผู้ที่อยู่ใน
บัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองที่ตำแหน่งว่างลำดับถัดไปเลื่อนขึ้น
มาเป็น ส.ส. แทน หากเป็น ส.ส. ประเภทแบ่งเขตเลือกตั้งก็ให้มี
การเลือกตั้งซ่อมภายใน ๔๕ วันนับแต่วันที่ตำแหน่งนั้นว่างลง
เว้นแต่อายุของสภาผู้แทนราษฎรจะเหลือไม่ถึง ๑๘๐ วัน ไม่ต้อง
เลือกตั้งซ่อม

การกำหนดวันเลือกตั้งกรณีตำแหน่ง ส.ส. ว่างลง

สภาสิ้นสุดตามวาระ ๔ ปี

เลือกตั้งภายใน ๔๕ วัน

ยุบสภา

เลือกตั้งภายใน ๖๐ วัน

กรณีตำแหน่งว่างที่ไม่ใช่หมด
วาระหรือยุบสภา และอายุของ
สภามี ๑๘๐ วันขึ้นไป

ส.ส. แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง

เลือกตั้งซ่อมภายใน ๔๕ วัน

ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อ

ประธานสภาประกาศ
ในราชกิจจานุเบกษา
ภายใน ๗ วัน ให้รายชื่อ
ในบัญชีรายชื่อลำดับถัดไป
เลื่อนขึ้นเป็น ส.ส. แทน

การพ้นจากตำแหน่ง

รัฐธรรมนูญได้กำหนดเหตุที่ทำให้ ส.ส. ต้องพ้นจากตำแหน่งด้วยสาเหตุใหญ่ ๒ ประการ คือ เหตุอันเกี่ยวเนื่องจากลักษณะส่วนตัวของ ส.ส. กับเหตุอันเกี่ยวเนื่องจากลักษณะหน้าที่การงาน ดังนี้

๑. เหตุอันเกี่ยวเนื่องจากลักษณะส่วนตัว

เหตุในลักษณะนี้มีด้วยกัน ๔ กรณี คือ

- (๑) ถึงแก่ความตาย
- (๒) ขาดคุณสมบัติที่จะใช้สมัครรับเลือกตั้งเป็น ส.ส.
- (๓) มีลักษณะต้องห้ามไม่ให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็น ส.ส.

(๔) มีคำพิพากษาของศาลถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือลหุโทษ

๒. เหตุอันเกี่ยวเนื่องกับหน้าที่การงาน

รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้ ๔ กรณี คือ

- (๑) ลาออกจากการเป็น ส.ส.
- (๒) สภาผู้แทนราษฎรหมดวาระ
- (๓) มีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร
- (๔) กระทำกิจกรรมอันเกี่ยวเนื่องกับการเป็น ส.ส. ที่รัฐธรรมนูญบัญญัติห้ามไว้

(๕) รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรี

(๖) ลาออกจากสมาชิกของพรรคการเมืองที่ตนสังกัดอยู่ หรือพรรคการเมืองมีมติขับออกจากพรรคด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า ๓ ใน ๔ ของที่ประชุมร่วมของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง และสมาชิกพรรคการเมืองที่ตนสังกัด

(๗) ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองที่ ส.ส. สังกัด และ ส.ส. ไม่สามารถหาพรรคใหม่สังกัดได้ภายใน ๖๐ วัน นับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง

(๘) วุฒิสภามีมติให้ถอดจาก ส.ส. เพราะเหตุ ส.ส. มีพฤติการณ์ร้ายรายผิดปกติ ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ หรือส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมาย หรือกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำพิพากษาให้พ้นจากการเป็น ส.ส. เพราะเหตุที่ ส.ส. จำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๑๐ ของ ส.ส. ทั้งสภา เข้าชื่อต่อประธานสภาผู้แทนราษฎรว่า ส.ส. คนใดคนหนึ่งได้พ้นจากตำแหน่ง เพราะเหตุตามข้อ ๑ (๒), (๓), (๔) และข้อ ๒ (๑), (๔), (๕), (๖), (๗), (๘)

(๙) ขาดการประชุมสภาผู้แทนราษฎรมากกว่า ๑ ใน ๔ ของวันประชุมในสมัยประชุมที่กำหนดไม่น้อยกว่า ๑๒๐ วัน โดยไม่ได้รับอนุญาตจากประธานสภาผู้แทนราษฎร กรณีนี้สังเกตให้ดีกว่า ต้องเป็นสมัยประชุมที่กำหนดไว้ไม่น้อยกว่า ๑๒๐ วัน และจำนวนวันที่ขาดการประชุมนั้นให้นับเฉพาะวันประชุมเท่านั้น ไม่นับวันที่ไม่มีการประชุมสภาผู้แทนราษฎร

อำนาจหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎร

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พุทธศักราช ๒๕๕๐) ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎรเป็นหน้าที่หลัก ๓ ประการคือ

๑. อำนาจหน้าที่ในการตรากฎหมาย
๒. อำนาจหน้าที่ในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน

๓. อำนาจหน้าที่ในการให้ความเห็นชอบ

นอกจากอำนาจหน้าที่หลักที่กล่าวมานี้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรยังมีอำนาจหน้าที่ในการถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่ง ซึ่งเป็นเรื่องใหม่ที่มีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันเป็นครั้งแรก

๑. อำนาจหน้าที่ในการตรากฎหมาย

หมายถึง อำนาจในการออกพระราชบัญญัติ การแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกพระราชบัญญัติ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายต่าง ๆ เพื่อให้มีผลใช้บังคับเป็นกฎหมาย โดยกฎหมายที่ออกโดยองค์กรผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติคือ พระราชบัญญัติ และประมวลกฎหมาย

ส่วนกฎหมายที่ออกโดยองค์กรผู้ใช้อำนาจบริหารได้แก่ พระราชกำหนด พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง เป็นต้น

การปกครองประเทศในระบอบประชาธิปไตยนั้นจำเป็นต้องมีกฎหมายเป็นกรอบในการดำเนินการ กฎหมายต่าง ๆ ที่ใช้เป็นหลักหรือแม่บทที่สำคัญจะต้องตราขึ้นมาตามเจตนารมณ์ของประชาชน โดยกฎหมายที่ผ่านการพิจารณาและให้ความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎร ได้แก่ รัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ ประมวลกฎหมาย และพระราชกำหนด

๑.๑ การตราพระราชบัญญัติและประมวลกฎหมาย

พระราชบัญญัติ เป็นกฎหมายที่พระมหากษัตริย์ทรงตราขึ้นโดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้แบ่งประเภทของพระราชบัญญัติตามลักษณะของเนื้อหาได้ ๓ ประเภท คือ พระราชบัญญัติทั่วไป พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี

ประมวลกฎหมาย มีฐานะเทียบเท่าพระราชบัญญัติ ซึ่งการแก้ไขเพิ่มเติมยกเลิกต้องได้รับการพิจารณาและให้ความเห็นชอบจากรัฐสภา

อำนาจหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎรในการตราพระราชบัญญัติ และประมวลกฎหมายออกใช้บังคับ มีดังต่อไปนี้

ก. อำนาจหน้าที่ในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

การเสนอร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะกระทำได้ ดังนี้

๑. เมื่อพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นสังกัดมีมติให้เสนอได้

๒. ต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไม่น้อยกว่า ๒๐ คน รับรอง แต่ถ้าเป็นร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องทางการเงิน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะเสนอได้ต่อเมื่อมีคำรับรองของ นายกรัฐมนตรี

ในกรณีเป็นที่สงสัยว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใดเป็นร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องทางการเงินที่จะต้องมีการรับรองของนายกรัฐมนตรีหรือไม่ ให้เป็นอำนาจของที่ประชุมร่วมกันของประธานสภาผู้แทนราษฎร และประธานคณะกรรมการสามัญของสภาผู้แทนราษฎรทุกคณะ เป็นผู้วินิจฉัย

ข. อำนาจในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น จะต้องเสนอให้สภาผู้แทนราษฎร

พิจารณาก่อน ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรจะต้องพิจารณา เป็น ๓ วาระ
ดังนี้

วาระที่ ๑ เป็นการพิจารณาในขั้นรับหลักการ

เป็นการพิจารณาหลักการทั่วไปของร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าสมควรจะ
ลงมติรับหลักการหรือไม่รับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติหรือ
ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ นั้น

เพื่อประโยชน์แก่การพิจารณาและการลงมติดังกล่าว
สภาผู้แทนราษฎรจะให้คณะกรรมการพิจารณาก่อนรับหลักการก็ได้

ในกรณีที่ร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างพระราชบัญญัติ
ประกอบรัฐธรรมนูญใดที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้เสนอ และ
ในขั้นรับหลักการไม่เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน แต่
สภาผู้แทนราษฎรได้แก้ไขเพิ่มเติม และประธานสภาผู้แทนราษฎร
เห็นว่าการแก้ไขเพิ่มเติมนั้นทำให้มีลักษณะเป็นร่างพระราชบัญญัติ
เกี่ยวกับการเงิน ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรสั่งระงับการ
พิจารณาไว้ก่อน และภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่มีกรณีดังกล่าว ให้
ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราช
บัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นไปที่ประชุมร่วมกันของประธาน
สภาผู้แทนราษฎร และประธานคณะกรรมการสามัญของ
สภาผู้แทนราษฎรทุกคณะเป็นผู้วินิจฉัย ถ้าที่ประชุมร่วมกันวินิจฉัย
ว่าการแก้ไขเพิ่มเติมนั้นทำให้ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราช
บัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นมีลักษณะเป็นร่างพระราชบัญญัติ

เกี่ยวกับการเงิน ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นไปให้นายกรัฐมนตรีรับรอง ในกรณีที่นายกรัฐมนตรีไม่ให้คำรับรอง ให้สภาผู้แทนราษฎรดำเนินการแก้ไขเพื่อมิให้ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน

ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎร ลงมติรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาในลำดับต่อไปเป็นวาระที่ ๒ แต่ถ้าสภาผู้แทนราษฎรมีมติไม่รับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติใด ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป

วาระที่ ๒ เป็นการพิจารณาเป็นรายมาตรา (ขั้นแปรญัตติ)

เป็นการพิจารณาโดยคณะกรรมการธิการที่สภาตั้งหรือคณะกรรมการธิการเต็มสภา ซึ่งพิจารณาในรายละเอียดของร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญทุกมาตรา และพิจารณาที่ละมาตราตามลำดับ วาระนี้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ไม่ได้เป็นกรรมาธิการสามารถเสนอความคิดเห็นหรือขอแก้ไขเพิ่มเติมร่างกฎหมายได้ตามที่เห็นสมควร ทั้งนี้การขอแก้ไขเพิ่มเติมร่างกฎหมายนี้เรียกว่า “การแปรญัตติ”

ตามปกติให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติโดยคณะกรรมการธิการที่สภาตั้ง ส่วนการพิจารณาโดยกรรมาธิการเต็มสภาจะ

กระทำได้อีกเมื่อคณะรัฐมนตรีร้องขอหรือสมาชิกเสนอญัตติ โดยมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๒๐ คน และที่ประชุมอนุมัติ

วาระที่ ๓ เป็นการพิจารณาลงมติว่าจะให้ความเห็นชอบร่างกฎหมายนั้นหรือไม่

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญในวาระที่ ๓ นี้ จะไม่มีการอภิปราย และให้ที่ประชุมลงมติว่าเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบ ในกรณีที่สภาลงมติไม่ให้ความเห็นชอบ ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป แต่ในกรณีที่สภามีมติให้ความเห็นชอบให้ประธานสภาดำเนินการเสนอร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นต่อวุฒิสภาต่อไป

หากร่างพระราชบัญญัติที่สภาผู้แทนราษฎรมีมติไม่เห็นชอบเป็นร่างพระราชบัญญัติที่คณะรัฐมนตรีระบุไว้ในนโยบายที่แถลงต่อรัฐสภาว่าจำเป็นต่อการบริหารราชการแผ่นดิน และคณะที่ไม่ให้ความเห็นชอบไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ คณะรัฐมนตรีอาจขอให้รัฐสภาประชุมร่วมกันเพื่อมีมติอีกครั้ง หากรัฐสภามีมติเห็นชอบให้ตั้งบุคคลที่เป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกของแต่ละสภามีจำนวนเท่ากันตามที่คณะรัฐมนตรีเสนอ ประกอบเป็นคณะกรรมการร่วมกันเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้น และให้คณะกรรมการร่วมกันของรัฐสภารายงานและเสนอผลการพิจารณาต่อรัฐสภา หากรัฐสภามีมติเห็นชอบให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อ

พระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยต่อไป แต่ถ้ารัฐสภาไม่ให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป

ก. อำนาจในการยื่นร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญในกรณีที่วุฒิสภาไม่เห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎร

ถ้าวุฒิสภาลงมติในวาระที่ ๑ หรือวาระที่ ๓ ไม่เห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎรให้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นไว้ก่อน และส่งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นคืนไปยังสภาผู้แทนราษฎร ถ้าสภาผู้แทนราษฎรลงมติยืนยันร่างเดิม หรือร่างที่คณะกรรมการร่วมกันพิจารณาด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรแล้วให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา

๑.๒ อำนาจหน้าที่ในการพิจารณาอนุมัติพระราชกำหนด

พระราชกำหนด คือ กฎหมายที่พระมหากษัตริย์ทรงตราขึ้นให้ใช้บังคับเช่นพระราชบัญญัติ โดยคำแนะนำของคณะรัฐมนตรี แล้วนำเสนอให้รัฐสภาพิจารณาอนุมัติ

ประเภทของพระราชกำหนด

พระราชกำหนด แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. พระราชกำหนดทั่วไป

๒. พระราชกำหนดเกี่ยวกับภาษีอากรหรือเงินตรา

พระราชกำหนดทั่วไป คือ พระราชกำหนดที่คณะรัฐมนตรีประกาศใช้เมื่อเห็นว่าเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้ เพื่อประโยชน์ในการรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะ เมื่อคณะรัฐมนตรีได้ประกาศใช้พระราชกำหนดนั้นแล้ว จะต้องเสนอพระราชกำหนดนั้นต่อรัฐสภาโดยไม่ชักช้า ถ้าอยู่นอกสมัยประชุมและการรอการเปิดสมัยประชุมสามัญจะเป็นการชักช้า คณะรัฐมนตรีจะต้องดำเนินการให้มีการเรียกประชุมรัฐสภาสามัญวิสามัญเพื่อพิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนดโดยเร็ว

พระราชกำหนดเกี่ยวกับภาษีอากรหรือเงินตรา คือ พระราชกำหนดที่คณะรัฐมนตรีประกาศใช้ระหว่างสมัยประชุมกรณีที่มีความจำเป็นต้องมีกฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากรหรือเงินตรา ซึ่งจะต้องได้รับการพิจารณาโดยด่วนและลับเพื่อรักษาประโยชน์ของแผ่นดิน และจะต้องนำเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรภายใน ๓ วัน นับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

๑.๓ อำนาจหน้าที่ในการเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดซึ่งวางกฎเกณฑ์การปกครองประเทศ ในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจึงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด โดยต้องได้รับการพิจารณาและเห็นชอบจากรัฐสภา ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ กำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามีจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มีสิทธิเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะเสนอหรือร่วมกันเสนอญัตติดังกล่าว พรรคการเมืองที่ผู้นั้นสังกัดจะต้องมีมติให้เสนอได้ และญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐจะเสนอไม่ได้

๒. อำนาจหน้าที่ในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน

หมายถึงการสอดส่องดูแลการปฏิบัติงานของคณะรัฐมนตรี หรือฝ่ายบริหารด้วยวิธีการที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้คือ การตั้งกระทู้ถาม การขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อให้คณะรัฐมนตรี แถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในปัญหาอันเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน และการขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล อันอาจส่งผลให้รัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีต้องพ้นจากตำแหน่งได้ ซึ่งนับเป็นหลักการสำคัญอีกประการหนึ่งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ที่ให้มีการถ่วงดุลอำนาจระหว่างกัน เพื่อป้องกันไม่ให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดใช้อำนาจเกินขอบเขต จนอาจทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน

การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินอาจมีอิทธิพลต่อรัฐบาลได้ตั้งแต่ในกระบวนการจัดตั้งรัฐบาล โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พุทธศักราช ๒๕๔๐) ได้กำหนดให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี และกำหนดให้คณะรัฐมนตรีที่จะเข้ารับบริหารราชการแผ่นดินต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภาโดยไม่มี การลงมติความไว้วางใจภายใน ๑๕ วันนับแต่วันเข้ารับหน้าที่

ก่อนการแถลงนโยบายต่อรัฐสภา หากมีกรณีที่สำคัญ และจำเป็นเร่งด่วนซึ่งหากปล่อยให้เนิ่นช้าไปจะกระทบต่อประโยชน์

สำคัญของแผ่นดิน คณะรัฐมนตรีที่เข้ารับหน้าที่จะดำเนินการไป
พลางก่อนเพียงเท่าที่จำเป็นก็ได้

ในการบริหารราชการแผ่นดิน รัฐมนตรีต้องดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และนโยบายที่ได้
แถลงไว้ต่อรัฐสภา และต้องรับผิดชอบต่อสภาผู้แทนราษฎรใน
หน้าที่ของตน รวมทั้งต้องรับผิดชอบร่วมกันต่อรัฐสภาในนโยบาย
ทั่วไปของคณะรัฐมนตรี

ในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน รัฐธรรมนูญ
ได้ให้อำนาจสภาผู้แทนราษฎรไว้ดังนี้

๒.๑ การตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรี

กระทู้ถาม คือ ข้อความที่ตั้งถามหรือคำถามที่
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภที่ตั้งถามรัฐมนตรีใน
เรื่องใด ๆ อันเกี่ยวกับข้อเท็จจริงหรือข้อนโยบายที่เกี่ยวกับงานใน
หน้าที่ของรัฐมนตรีแต่รัฐมนตรีย่อมมีสิทธิที่จะไม่ตอบ เมื่อ
รัฐมนตรีเห็นว่าเรื่องนั้นยังไม่ควรเปิดเผย เพราะเกี่ยวกับความ
ปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน แม้ว่าการตั้งกระทู้ถาม
จะเป็นวิธีการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินที่ไม่มีผลโดยตรง
ให้รัฐมนตรีต้องพ้นจากตำแหน่งก็ตาม แต่ผลของกระทู้ก็อาจทำให้
เห็นถึงความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐมนตรีและทำให้
รัฐมนตรีเพิ่มความระมัดระวังในการปฏิบัติหน้าที่มากยิ่งขึ้น กระทู้
ถามที่สมาชิกตั้งถามรัฐมนตรีมีอยู่ ๒ ลักษณะ คือ

(๑) คำถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับงานในหน้าที่ของรัฐมนตรี ซึ่งส่วนใหญ่จะถามเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของรัฐมนตรีนั้น

(๒) คำถามเกี่ยวกับนโยบายการบริหารของรัฐมนตรี ซึ่งเป็นคำถามที่สมาชิกตั้งขึ้น เมื่อเห็นว่าการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลไม่เป็นไปตามนโยบายที่ได้แถลงไว้ต่อสภา หรือดำเนินการบริหารงานผิดพลาดไม่ตรงตามนโยบาย

ประเภทของกระทู้ถาม

กระทู้ถามมี ๒ ประเภท คือ กระทู้ถามสด และกระทู้ถามทั่วไป

ก. **กระทู้ถามสด** ส.ส. แต่ละคนมีสิทธิตั้งกระทู้ถามได้ครั้งละ ๑ กระทู้โดยทำเป็นหนังสือยื่นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร และผู้ตั้งกระทู้ถามสดต้องระบุชื่อเรื่องที่จะถาม และเสนอก่อนเริ่มการประชุมในวันนั้น พร้อมระบุวัตถุประสงค์ว่าจะถามนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีผู้ใด กระทู้ถามสดต้องมีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

๑. เป็นเรื่องสำคัญที่อยู่ในความสนใจของประชาชน

๒. เป็นเรื่องที่กระทบถึงผลประโยชน์ของประเทศ

ชาติและประชาชน

๓. เป็นเรื่องเร่งด่วน

ข. **กระทู้ถามทั่วไป** การตั้งกระทู้ถามทั่วไปต้องเสนอล่วงหน้าเป็นหนังสือยื่นต่อประธานสภา โดยมีข้อความเป็น

สภาผู้แทนราษฎร

คำถามในข้อเท็จจริงหรือนโยบายและระบุว่าจะให้ตอบในที่ประชุมสภาหรือในราชกิจจานุเบกษา กระตุ้นถามที่ประธานสภาวินิจฉัยว่าเป็นกระตุ้นถามให้จัดส่งไปยังรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบ ในกรณีที่เป็นการกระตุ้นถามที่ต้องตอบในที่ประชุมสภา ให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ส่งกระตุ้นถามไปยังรัฐมนตรี

การประชุมครั้งหนึ่ง ๆ ไม่ให้ผู้ตั้งกระตุ้นถามทั่วไปคนเดียวถามเกินกว่าหนึ่งกระตุ้น เว้นแต่ไม่มีกระตุ้นถามของสมาชิกอื่นเหลืออยู่

กระตุ้นถามที่ขอให้ตอบในที่ประชุมสภาเมื่อรัฐมนตรีได้ตอบแล้วผู้ตั้งกระตุ้นถามมีสิทธิซักถามได้อีกหนึ่งครั้ง เว้นแต่จะขอซักถามต่อไปเพราะคำตอบยังไม่หมดประเด็นและประธานอนุญาต

หากเป็นการกระตุ้นถามที่ต้องตอบในราชกิจจานุเบกษา ประธานสภาจะแจ้งไปยังรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบ เพื่อดำเนินการตอบภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ส่งไปยังรัฐมนตรี เมื่อรัฐมนตรีได้ตอบแล้วให้ส่งราชกิจจานุเบกษาที่มีคำตอบกระตุ้นถามมาเพื่อให้ประธานสภาแจ้งให้ผู้ตั้งกระตุ้นถามทราบ

หากรัฐมนตรีมีเหตุขัดข้องไม่สามารถตอบภายในกำหนดเวลาได้ให้ประธานสภาแจ้งให้ผู้ตั้งกระตุ้นถามทราบ

๒.๒ การเสนอญัตติ

ญัตติ คือ ข้อเสนอใด ๆ ที่มีความมุ่งหมายเพื่อให้สภาลงมติหรือวินิจฉัยชี้ขาดว่าจะให้ปฏิบัติอย่างไร

การเสนอเรื่องต่าง ๆ เพื่อให้ที่ประชุมสภาพิจารณา นั้นจะต้องเสนอเป็นญัตติ ญัตติเปรียบเสมือนกลไกอย่างหนึ่งในการดำเนินงานของรัฐสภา เพราะญัตติทุกเรื่องย่อมมีจุดมุ่งหมาย อยู่ในตัวอันทำให้รู้ถึงประโยชน์หรือผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นได้ด้วย ญัตติจึงมีความสำคัญต่อการดำเนินงานของรัฐสภา ญัตติที่สำคัญ และมีผลต่อการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินได้แก่

ก. ญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี

การควบคุมโดยวิธีนี้เป็นวิธีการใหม่ที่รัฐธรรมนูญกำหนด เพื่อให้การควบคุมการบริหารของคณะรัฐมนตรีมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพราะผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต้องควบคุมการบริหารของคณะรัฐมนตรีให้เป็นไปตามกฎหมาย และตามนโยบายที่แถลงไว้ต่อรัฐสภา โดยรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า ๒ ใน ๕ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี และต้องเสนอชื่อผู้สมควรดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนต่อไปด้วย เมื่อได้มีการเสนอญัตติแล้ว จะมีการยุบสภาผู้แทนราษฎรมิได้ เว้นแต่จะมีการถอนญัตติ หรือมติไม่ไว้วางใจมีคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร

ข. ญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล

การเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล ถ้าเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีที่มีพฤติการณ์ร้ายแรงผิดปกติ ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ราชการ หรือจงใจฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๔ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า ๕๐,๐๐๐ คน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อให้วุฒิสภามีมติให้ถอดถอนนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีออกจากตำแหน่งได้ โดยมติที่ให้ถอดถอนผู้ใดออกจากตำแหน่งให้ถือเอาคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า ๓ ใน ๕ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา และคำร้องขอดังกล่าวต้องระบุพฤติการณ์ที่กล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวกระทำความผิดเป็นข้อ ๆ ให้ชัดเจน

เมื่อการอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลสิ้นสุดลง โดยมีใช้ด้วยมติให้

ผ่านระเบียบวาระเปิดอภิปรายนั้นไป ให้สภาผู้แทนราษฎรลงมติไว้
วางใจหรือไม่ไว้วางใจ การลงมติไม่ให้กระทำในวันเดียวกับวันที่การ
อภิปรายสิ้นสุด และมติไม่ไว้วางใจต้องมีคะแนนเสียงมากกว่า
กึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร

ในกรณีที่มติไม่ไว้วางใจมีคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่ง
หนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายนั้น
เป็นอันหมดสิทธิที่จะเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อ
ลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีอีกตลอดสมัย
ประชุมนั้น

ในกรณีที่มติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีมีคะแนนเสียง
มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของ
สภาผู้แทนราษฎร ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรนำชื่อผู้ที่ได้รับ
การเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีกราบบังคมทูลเพื่อ
ทรงแต่งตั้งต่อไป

๓.๓ การเสนอความคิดเห็นในกรณีที่นายกรัฐมนตรีขอให้รัฐสภาเปิดอภิปรายทั่วไป

ในกรณีที่มีปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการบริหารราชการ
แผ่นดินที่คณะรัฐมนตรีเห็นสมควรจะฟังความคิดเห็นของสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา นายกรัฐมนตรีจะแจ้งไปยัง
ประธานรัฐสภาขอให้มีการเปิดอภิปรายทั่วไปในที่ประชุมร่วมกัน

ของรัฐสภา แต่การอภิปรายนี้ รัฐสภาจะลงมติในปัญหาที่อภิปรายไม่ได้

๒.๔ การตั้งคณะกรรมการ

กรรมการ คือ บุคคลที่สภาแต่งตั้งขึ้นประกอบเป็น คณะกรรมการเพื่อให้พิจารณากฎหมายหรือกระทำกิจการใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภา แล้วรายงานต่อสภา

สภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจเลือกสมาชิกของสภาตั้ง เป็นคณะกรรมการสามัญ และมีอำนาจเลือกบุคคลผู้เป็นสมาชิก หรือมิได้เป็นสมาชิกตั้งเป็นคณะกรรมการวิสามัญเพื่อกระทำกิจการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของ สภาแล้วรายงานต่อสภา มติตั้งคณะกรรมการวิสามัญดังกล่าว ต้องระบุกิจการหรือเรื่องให้ชัดเจนและไม่ซ้ำหรือซ้อนกัน ซึ่งการทำ หน้าที่ของคณะกรรมการดังกล่าวมีความสำคัญเพราะจะทำให้ ทราบถึงข้อเท็จจริงหรือปัญหาในการบริหารราชการแผ่นดินได้ อย่างแท้จริง และเป็นวิธีหนึ่งในการควบคุมการบริหารราชการ แผ่นดิน ตลอดจนมีโอกาสในการติดตามผลหรือตรวจสอบการ ปฏิบัติราชการได้อย่างใกล้ชิด ทำให้ฝ่ายบริหารต้องเพิ่มความ ระมัดระวังในการกระทำใด ๆ ที่อาจเกิดความเดือดร้อนเสียหาย กับประชาชน

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พุทธศักราช ๒๕๕๐) ประกอบกับข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร

พ.ศ. ๒๕๔๔ สามารถแบ่งประเภทของคณะกรรมการได้ ๖ ประเภท ดังนี้

๑. คณะกรรมการสามัญประจำสภา

คณะกรรมการสามัญประจำสภา คือ คณะกรรมการที่สภาเลือกและตั้งจากบุคคลผู้เป็นสมาชิกสภาเท่านั้น กล่าวคือ ถ้าเป็นคณะกรรมการสามัญของสภาผู้แทนราษฎรก็จะแต่งตั้งจากผู้ซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น ประกอบเป็นคณะกรรมการและตั้งไว้เป็นการถาวรตลอดอายุของสภา โดยมีจำนวนและคณะตามความจำเป็นในกิจการของสภานั้น

ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๔ ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการสามัญ จำนวน ๓๑ คณะ แต่ละคณะประกอบด้วยกรรมการจำนวน ๑๗ คน และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนหนึ่งจะเป็นกรรมการสามัญประจำสภาเกิน ๒ คณะไม่ได้

๒. คณะกรรมการวิสามัญ

คณะกรรมการวิสามัญ คือ คณะกรรมการที่สภาเลือกและตั้งจากบุคคลซึ่งเป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกแห่งสภานั้น กล่าวคือ ถ้าเป็นคณะกรรมการวิสามัญของสภาผู้แทนราษฎร ก็จะต้องตั้งจากผู้ซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนหนึ่ง และแต่งตั้งจากบุคคลธรรมดาทั่วไปอีกจำนวนหนึ่ง ซึ่งในจำนวนนี้อาจแต่งตั้งจากผู้ซึ่งเป็นสมาชิกวุฒิสภาก็ได้ มีจำนวนตามที่ที่ประชุมสภากำหนดประกอบเป็นคณะกรรมการ สภาจะตั้งคณะ

กรรมวิธีการวิสามัญขึ้นในกรณีที่สภาพิจารณาเห็นว่าเรื่องที่สภาได้พิจารณาอยู่นั้นควรจะได้รับฟังความคิดเห็นจากผู้มีความรู้และผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะ หรือจากบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วย เมื่อคณะกรรมวิธีการวิสามัญได้ปฏิบัติหน้าที่เสร็จสิ้นแล้วคณะกรรมวิธีการวิสามัญก็จะสิ้นสภาพไป

จำนวนคณะของคณะกรรมวิธีการวิสามัญจะไม่มีกำหนดไว้แน่นอนเหมือนกับคณะกรรมวิธีการสามัญและจะตั้งขึ้นเมื่อใดขึ้นอยู่กับมติของสภาที่จะพิจารณา ส่วนจำนวนกรรมวิธีการในแต่ละคณะก็ได้มีการกำหนดไว้ชัดเจน แต่ละสภาจะกำหนดจำนวนกรรมวิธีการเมื่อมีการตั้งคณะกรรมวิธีการวิสามัญขึ้น

สำหรับการเลือกและตั้งคณะกรรมวิธีการวิสามัญของสภาผู้แทนราษฎรให้ตั้งจากบุคคลที่คณะรัฐมนตรีเสนอชื่อมีจำนวนไม่เกิน ๑ ใน ๔ ของจำนวนกรรมวิธีการทั้งหมด จำนวนนอกจากนั้นให้ที่ประชุมเลือกจากรายชื่อที่สมาชิกเสนอ โดยให้มีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมืองหรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีอยู่ในสภาผู้แทนราษฎร

การเลือกและตั้งคณะกรรมวิธีการวิสามัญพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับเด็ก สตรี และคนชรา หรือผู้พิการหรือผู้ทุพพลภาพ ให้ตั้งจากบุคคลซึ่งเป็นผู้แทนองค์การเอกชนประเภทนั้นจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๓ ของจำนวนกรรมวิธีการทั้งหมด และตั้งจากบุคคลที่คณะรัฐมนตรีเสนอชื่อไม่เกิน

๑ ใน ๖ ของจำนวนกรรมาธิการทั้งหมด จำนวนกรรมาธิการ นอกจากนั้นให้ที่ประชุมเลือกจากรายชื่อที่สมาชิกเสนอ โดยให้มีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมือง หรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีอยู่ในสภาผู้แทนราษฎร

๓. คณะกรรมาธิการเต็มสภา

คณะกรรมาธิการเต็มสภา คือ คณะกรรมาธิการที่ประกอบด้วยสมาชิกทุกคนซึ่งอยู่ในที่ประชุมสภาเป็นกรรมาธิการ โดยประธานของที่ประชุมสภาทำหน้าที่เป็นประธานคณะกรรมาธิการ

คณะกรรมาธิการเต็มสภาจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อสภาได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญโดยรับหลักการในการพิจารณาในวาระที่ ๑ แล้ว แต่เนื่องจากมีความจำเป็นรีบด่วนเพื่อประโยชน์ของประเทศ และประกอบด้วยร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นไม่มีความสลับซับซ้อน โดยคณะรัฐมนตรีร้องขอหรือเมื่อสมาชิกเสนอญัตติ โดยมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๒๐ คน สภาอาจมีมติให้พิจารณารวดเดียวเป็น ๓ วาระได้ โดยให้สมาชิกทุกคนในที่ประชุมประกอบเป็นคณะกรรมาธิการพิจารณารายละเอียดของร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น ในระหว่างการประชุมเพื่อหารือในรายละเอียดของร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นไม่ถือว่าเป็นการประชุมสภา แต่ให้ถือว่าเป็นการ

ประชุมพิจารณาในวาระที่ ๒ ชั้นคณะกรรมการธิการ และพิจารณาเรียงตามลำดับมาตรการรวมกันไป เมื่อพิจารณาในวาระที่ ๒ เรียบร้อยแล้วจะเป็นการพิจารณาในวาระที่ ๓ โดยที่ประชุมจะเปลี่ยนเป็นการประชุมสภาเช่นเดิม

๔. คณะกรรมการร่วมกัน เพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๑๓๕ (๓) ของรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการร่วมกัน คือ คณะกรรมการที่ประกอบไปด้วย บุคคลที่เป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกของสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภา ซึ่งแต่ละสภาได้เลือกและตั้งมีจำนวนเท่ากันตามที่สภาผู้แทนราษฎรกำหนด เพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ตัวอย่างเช่น ถ้าสภาผู้แทนราษฎรกำหนดจำนวนของคณะกรรมการร่วมกัน ๒๐ คน แต่ละสภาก็จะมีกรรมการฝ่ายละ ๑๐ คน เป็นต้น จากนั้นประธานสภาผู้แทนราษฎรจะแจ้งให้วุฒิสภาทราบเพื่อดำเนินการ ซึ่งวุฒิสภาก็จะตั้งกรรมการในส่วนของตนแล้วจึงให้สภาผู้แทนราษฎรทราบต่อไป

คณะกรรมการร่วมกันจะเกิดขึ้นในกรณีที่วุฒิสภาแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญผ่านการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรแล้ว และที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาแล้วเห็นว่าการแก้ไขร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ดังกล่าว

เป็นการแก้ไขในสาระสำคัญ และไม่เห็นชอบด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติมของวุฒิสภา รัฐธรรมนูญกำหนดให้สภาทั้งสองต่างตั้งบุคคลซึ่งเป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกแห่งสภานั้น ๆ มีจำนวนเท่ากันตามที่สภาผู้แทนราษฎรกำหนดประกอบเป็นคณะกรรมการมาธิการร่วมกันขึ้นมาพิจารณาร่วมกัน โดยในการพิจารณาของคณะกรรมการร่วมกันจะไม่มี การเสนอคำแปรญัตติแต่อย่างใด

เมื่อคณะกรรมการร่วมกันพิจารณาเสร็จแล้ว ต้องรายงานผลการพิจารณาโดยต้องระบุมาตราที่วุฒิสภาแก้ไขเพิ่มเติม และมติของคณะกรรมการร่วมกันว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติมของวุฒิสภาอย่างไร พร้อมทั้งเสนอร่างที่คณะกรรมการร่วมกันพิจารณาเสร็จแล้วต่อสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา เพื่อให้พิจารณาให้ความเห็นชอบอีกครั้งหนึ่ง

คณะกรรมการร่วมกันนี้จะสิ้นสภาพเมื่อได้พิจารณาร่างกฎหมายดังกล่าวและรายงานเสนอร่างกฎหมายที่คณะกรรมการร่วมกันได้พิจารณาแล้วต่อสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา และแต่ละสภาได้พิจารณาเรื่องดังกล่าวเสร็จสิ้น ไม่ว่าจะเห็นชอบด้วยหรือไม่ก็ตาม

๕. คณะกรรมการร่วมกันของรัฐสภา เพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๑๗๓ ของรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการร่วมกันของรัฐสภาคือ คณะกรรมการซึ่งตั้งจากบุคคลซึ่งเป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกของแต่ละ

สภามีจำนวนเท่ากันตามที่คณะรัฐมนตรีเสนอ เพื่อทำหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พุทธศักราช ๒๕๕๐) มาตรา ๑๗๓ ซึ่งบัญญัติว่า “ร่างพระราชบัญญัติที่คณะรัฐมนตรีระบุไว้ในนโยบายที่แถลงต่อรัฐสภาตามมาตรา ๒๑๑ ว่าจำเป็นต่อการบริหารราชการแผ่นดิน หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใดหากสภาผู้แทนราษฎรมิมีมติไม่ให้ความเห็นชอบและคะแนนเสียงที่ไม่ให้ความเห็นชอบไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ คณะรัฐมนตรีอาจขอให้รัฐสภาประชุมร่วมกันเพื่อมีมติอีกครั้งหนึ่ง หากรัฐสภามีมติให้ความเห็นชอบให้ตั้งบุคคลซึ่งเป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกของแต่ละสภามีจำนวนเท่ากันตามที่คณะรัฐมนตรีเสนอประกอบกันเป็นคณะกรรมการร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น และให้คณะกรรมการร่วมกันของรัฐสภารายงานและเสนอร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ได้พิจารณาแล้วต่อรัฐสภา ถ้ารัฐสภามีมติเห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๙๓ ถ้ารัฐสภามีมติไม่ให้ความเห็นชอบ ให้ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป”

๖. คณะกรรมการของรัฐสภา เพื่อพิจารณากฎหมายต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๓

คณะกรรมการการของรัฐสภา คือ คณะกรรมการที่ตั้งจากผู้ที่เป็นสมาชิกของแต่ละสภา จะต้องมีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกของแต่ละสภา และกรรมการที่ตั้งจากผู้ที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องมีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมืองหรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีอยู่ในสภาผู้แทนราษฎร แต่สำหรับคณะกรรมการการของรัฐสภาเพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้น ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๔๔ ข้อ ๙๑ ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการจำนวนไม่เกิน ๔๕ คน

ตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๙๕ ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา เฉพาะกรณีที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๙๓ รัฐสภาอาจตั้งคณะกรรมการการของรัฐสภาเพื่อพิจารณาปัญหาใดปัญหาหนึ่ง ดังนี้

(๑) การให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามมาตรา ๑๙

(๒) การปฏิญาณตนของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อรัฐสภาตามมาตรา ๒๑

(๓) การรับทราบการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเทียบบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ ตามมาตรา ๒๒

(๔) การรับทราบหรือให้ความเห็นชอบในการสืบราชสมบัติตามมาตรา ๒๓

(๕) การปรึกษาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใหม่ ตามมาตรา ๙๔

(๖) การมีมติให้รัฐสภาพิจารณาเรื่องอื่นในสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติได้ตามมาตรา ๑๕๙

(๗) การให้ความเห็นชอบในการปิดสมัยประชุมสามัญของรัฐสภาก่อนครบกำหนดเวลา ๑๒๐ วัน ตามมาตรา ๑๖๐

(๘) การเปิดประชุมรัฐสภาตามมาตรา ๑๖๑

(๙) การให้ความเห็นชอบให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๑๗๓

(๑๐) การให้ความเห็นชอบให้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญต่อไปตามมาตรา ๑๗๘ วรรคสอง

(๑๑) การตราข้อบังคับการประชุมรัฐสภาตามมาตรา ๑๙๔

(๑๒) การแถลงนโยบายตามมาตรา ๒๑๑

(๑๓) การเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๒๑๓

(๑๔) การให้ความเห็นชอบในการประกาศสงครามตามมาตรา ๒๒๓

(๑๕) การให้ความเห็นชอบหนังสือสัญญาตามมาตรา ๒๒๔

(๑๖) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๓๑๓

๒.๕ การพิจารณาให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี

เป็นการควบคุมฝ่ายบริหารในด้านการใช้จ่ายเงินของแผ่นดิน โดยการพิจารณาอนุมัติร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี ซึ่งการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลต้องมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ ค่าใช้จ่ายเหล่านี้ส่วนหนึ่งเป็นเงินภาษีของประชาชนและเป็นเงินจำนวนมาก ถ้าหากไม่มีการควบคุมการใช้จ่ายเงินโดยการกำหนดไว้ในกฎหมาย ก็จะเป็นผลให้การใช้จ่ายเงินของรัฐบาลไม่มีกฎเกณฑ์และอาจเป็นช่องทางให้มีการแสวงหาผลประโยชน์ได้ ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรอาจมีการพิจารณาปรับลดงบประมาณเป็นบางส่วนหรือทั้งหมดได้ ถ้าเห็นว่าการบริหารงานของหน่วยงานนั้นไม่ถูกต้องต่อนโยบายของรัฐบาลหรือมีความบกพร่องในการบริหารงาน

การที่สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี เท่ากับเป็นการอนุมัติแผนการใช้จ่ายเงินของรัฐบาล ถ้าหากสภาผู้แทนราษฎรไม่เห็นชอบในแผนการใช้จ่ายเงินของรัฐบาล โดยการไม่อนุมัติร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี เท่ากับสภาผู้แทนราษฎรไม่ไว้วางใจให้คณะรัฐมนตรีชุดนั้นบริหารงานต่อไป ซึ่งอาจมีผลให้คณะรัฐมนตรีต้องลาออกทั้งคณะ หรือทำการยุบสภาเพื่อให้มีการเลือกตั้งใหม่ได้

๓. อำนาจหน้าที่ในการให้ความเห็นชอบ

เป็นอำนาจหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎรประชุมร่วมกับวุฒิสภาในการประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบในเรื่องที่สำคัญ ๆ และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของประเทศชาติในกรณีต่าง ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๘๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พุทธศักราช ๒๕๕๐) เช่น การให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ การให้ความเห็นชอบในการสืบราชสมบัติ การให้ความเห็นชอบในการปิดสมัยประชุมสามัญของรัฐสภาก่อนครบกำหนดเวลา ๑๒๐ วัน การให้ความเห็นชอบในการประกาศสงคราม การให้ความเห็นชอบในการทำหนังสือสัญญาระหว่างประเทศบางประเภท เป็นต้น

๔. อำนาจการถอดถอนจากตำแหน่ง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พุทธศักราช ๒๕๕๐) มาตรา ๓๐๔ ได้กำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๔ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่า ๕๐,๐๐๐ คน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อให้วุฒิสภามีมติถอดถอนบุคคลตามมาตรา ๓๐๓ ออกจากตำแหน่งได้ ซึ่งบุคคลตามมาตรา ๓๐๓ ได้แก่ผู้ดำรงตำแหน่ง ดังต่อไปนี้

๑. นายกรัฐมนตรี
๒. รัฐมนตรี
๓. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
๔. สมาชิกวุฒิสภา
๕. ประธานศาลฎีกา
๖. ประธานศาลรัฐธรรมนูญ
๗. ประธานศาลปกครองสูงสุด
๘. อัยการสูงสุด
๙. กรรมการการเลือกตั้ง
๑๐. ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา
๑๑. ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
๑๒. กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน
๑๓. ผู้พิพากษาหรือตุลาการ พนักงานอัยการ หรือ

ผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงตามที่กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตกำหนด

เอกสิทธิ์และความคุ้มกันของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

เอกสิทธิ์และความคุ้มกัน เป็นความคุ้มครองที่รัฐธรรมนูญกำหนดขึ้นสำหรับสมาชิกรัฐสภาในช่วงเวลาที่มีการประชุมสภา เพื่อให้สมาชิกปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างราบรื่น เพราะการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกรัฐสภามีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการในที่ประชุมสภาเพื่ออภิปรายโต้เถียงข้อเท็จจริง ตลอดจนแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ซึ่งอาจพาดพิงทำให้บุคคลอื่นเสียหาย และนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องคดีได้ ในกรณีนี้ทำให้เกิดความคุ้มครองสมาชิกรัฐสภาในการอภิปรายขึ้นเพื่อเป็นการให้หลักประกันแก่สมาชิกที่ผู้อื่นไม่อาจที่จะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องคดีได้ นอกจากนี้ ยังมีการให้ความคุ้มครองแก่สมาชิกในการเข้าร่วมประชุมสภามีให้ถูกขัดขวางในการไปประชุมสภา โดยเฉพาะการขัดขวางโดยการดำเนินคดีอาญากล่าวคือ มีหลักในการให้ความคุ้มกันแก่สมาชิกรัฐสภาผู้ที่กระทำความผิดอาญาให้รอดพ้นจากการจับกุม คุมขัง หมายเรียกตัว ตลอดจนการพิจารณาคดีของศาลในระหว่างสมัยประชุมสภา

คำว่า เอกสิทธิ์ และความคุ้มกัน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

เอกสิทธิ์ (Privilege) หมายถึง สิทธิพิเศษที่ให้แก่บุคคลโดยเฉพาะ ส่วนในพจนานุกรมศัพท์รัฐสภาและการเมืองไทยของคุณิน บุญสุวรรณ ได้ให้นิยามของคำว่า เอกสิทธิ์ หมายถึง ความคุ้มกันพิเศษเหนือสิทธิทั่วไป ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

และสมาชิกวุฒิสภา ในขณะที่ทำหน้าที่ผู้แทนปวงชนชาวไทย เพื่อประโยชน์สุขของประเทศชาติและประชาชน คำว่าเอกสิทธิ์นี้ ใช้เฉพาะกิจการที่อยู่ในวงงานของสภา หรือกล่าวโดยเฉพาะเจาะจงคือ คຸ້ມครองเฉพาะการอภิปรายหรือการแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมสภาเท่านั้น

กล่าวโดยสรุป เอกสิทธิ์ หมายถึง สิทธิพิเศษของสมาชิกรัฐสภาในการกล่าวแถลงข้อเท็จจริง แสดงความคิดเห็น ออกเสียงลงคะแนน หรือกระทำการกิจกรรมที่เป็นหน้าที่ของสมาชิกรัฐสภาในที่ประชุมสภา โดยผู้ใดจะนำไปฟ้องร้องว่ากล่าวในทางใด ๆ ไม่ได้

ความคุ้มกัน (Immunity) หมายถึง คอยป้องกันให้ปลอดภัย คຸ້ມครองให้พ้นจากบางสิ่งบางอย่าง เช่น คຸ້ມกันโรค คຸ້ມกันไม่ให้ถูกฟ้องร้อง

ดังนั้น ความคุ้มกัน จึงอาจหมายถึง ความคุ้มกันที่รัฐธรรมนูญให้แก่สมาชิกรัฐสภาเพื่อที่จะมาประชุมสภาตามหน้าที่โดยไม่อาจถูกจับกุม คุมขัง หรือดำเนินคดีใด ๆ ในลักษณะที่จะขัดขวางต่อการไปประชุมสภาในช่วงเวลาหนึ่ง และเมื่อพ้นช่วงเวลาดังกล่าวแล้ว ความคุ้มกันก็จะหมดไป และอาจดำเนินคดีต่อไปได้

เอกสิทธิ์

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้บัญญัติให้เอกสิทธิ์แก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดังนี้

๑. เอกสิทธิ์ในการกล่าวถ้อยคำแถลงข้อเท็จจริง แสดงความคิดเห็น หรือออกเสียงลงคะแนน โดยผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องว่ากล่าวสมาชิกผู้นั้นในทางใดมิได้ โดยการกล่าวถ้อยคำในสถานนั้นยังได้รับความคุ้มครองตลอดไป แม้ผู้กล่าวจะพ้นจากความเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้วก็ไม่อาจนำมาฟ้องร้องได้

๒. เอกสิทธิ์คุ้มครองเฉพาะกิจกรรมที่กระทำในฐานะที่เป็นหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กล่าวคือ หน้าที่อันแท้จริงของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คือ การออกกฎหมาย การให้หรือไม่ให้ความไว้วางใจรัฐบาล การอนุมัติงบประมาณ การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินโดยการตั้งกระทู้ถามและการเปิดอภิปรายทั่วไป รวมถึงกิจกรรมโดยเฉพาะเจาะจง เช่น การลงมติเลือกประธานหรือรองประธานสภา การพิจารณาข้อบังคับการประชุมสภา เป็นต้น การปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวนี้ที่จะได้รับเอกสิทธิ์

๓. เอกสิทธิ์คุ้มครองเฉพาะกิจกรรมที่กระทำในสถานที่ซึ่งเป็นที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร การกล่าวถ้อยคำแถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

จะต้องกระทำในสถานที่ที่จัดไว้ คือที่ประชุมสภาเท่านั้นจึงจะได้รับเอกสิทธิ์คุ้มครอง โดยเอกสิทธิ์จะไม่คุ้มครองไปถึงนอกที่ประชุม นอกจากนี้จะต้องเป็นการกล่าวถ้อยคำในเวลา queประชุมเท่านั้น ถ้าหากกล่าวในขณะที่สภายังไม่ได้ประชุมหรือขณะหยุดพักการประชุมก็ไม่ได้รับเอกสิทธิ์เช่นกัน

อย่างไรก็ตาม หากมีการถ่ายทอดการประชุมทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ การให้เอกสิทธิ์แก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะไม่คุ้มครองไปถึงคำกล่าวถ้อยคำที่กระทบกระเทือนบุคคลภายนอก กล่าวคือ การอภิปรายหรือการกล่าวถ้อยคำในที่ประชุมสภา トラบใดที่ยังไม่มีการถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์แล้วถือเป็นเอกสิทธิ์โดยเด็ดขาด ผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องว่ากล่าวสมาชิกผู้นั้นไม่ได้ แต่เมื่อใดที่มีการถ่ายทอดการอภิปรายดังกล่าวทางวิทยุหรือโทรทัศน์และมีการกล่าวถ้อยคำที่มีลักษณะเป็นความผิดทางอาญาหรือละเมิดสิทธิในทางแพ่งต่อบุคคลภายนอก ซึ่งไม่ใช่รัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร บุคคลนั้นอาจฟ้องร้องดำเนินคดีต่อสมาชิกผู้นั้นได้ และยังสามารถขอให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรจัดให้มีการโฆษณาคำชี้แจงต่อถ้อยคำที่อาจเป็นเหตุให้บุคคลนั้นเสียหายตามวิธีการและในเวลาที่กำหนดในข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร

ความคุ้มกัน

รัฐธรรมนูญ ได้กำหนดขอบเขตและสาระของการให้ความคุ้มกันแก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดังนี้

๑. ความคุ้มกันนั้นคุ้มครองเฉพาะในคดีอาญา และคุ้มครองเฉพาะสมาชิกรัฐสภาเท่านั้น

เนื่องจากจุดประสงค์สำคัญในการให้ความคุ้มกันแก่สมาชิกรัฐสภาก็เพื่อมิให้ถูกฟ้องร้องและถูกจับกุมทำให้ไม่อาจจะไปประชุมสภาได้ ทั้งนี้ การที่รัฐธรรมนูญให้ความคุ้มครองเฉพาะในคดีอาญา ไม่รวมถึงการดำเนินคดีแพ่ง ก็เพราะในคดีอาญา ผู้ถูกกล่าวหาจะต้องถูกควบคุมตัว หรือถูกกักขังไว้จนกว่าจะมีการพิจารณาคดีต่อไป ทำให้หมดอิสรภาพ สมาชิกรัฐสภาที่ถูกกล่าวหาในคดีอาญาจึงหมดโอกาสที่จะไปประชุมสภาได้ตามปกติ ส่วนในการดำเนินคดีแพ่งนั้นไม่มีการควบคุมตัวหรือกักขังจำเลยไว้ การฟ้องร้องหรือการดำเนินคดีทางแพ่งจึงไม่เป็นอุปสรรคต่อการไปประชุมสภา ดังนั้น สมาชิกรัฐสภาจึงไม่จำเป็นที่จะต้องได้รับความคุ้มครองในคดีแพ่งด้วย

๒. การจับกุมคุมขัง หรือหมายเรียกตัวจะกระทำไม่ได้ในระหว่างสมัยประชุม

ซึ่งความคุ้มกันนั้นจะคุ้มครองสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากการจับกุมคุมขังเฉพาะในช่วงเวลาที่มีการประชุมสภา ซึ่งก็คือในระหว่างสมัยประชุมเท่านั้น เพราะความคุ้มกันเป็นเพียง

การงดใช้กระบวนการทางอาญากับสมาชิกรัฐสภาไว้ก่อนเป็น การชั่วคราวเพื่อประโยชน์ในการทำหน้าที่ของสมาชิกรัฐสภา แต่อย่างไรก็ตาม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอาจถูกดำเนินคดีอาญา ในระหว่างสมัยประชุมได้ ถ้าได้รับอนุญาตจากสภาผู้แทนราษฎร และในกรณีที่เป็นกรณีสืบในขณะกระทำความผิดหรือที่เรียกว่า “ความผิดซึ่งหน้า”

๓. การพิจารณาคดีอาญาจะกระทำในระหว่าง สมัยประชุมไม่ได้

เนื่องจากในการพิจารณาคดีอาญาศาลจะต้อง พิจารณาคดีโดยเปิดเผย ต่อหน้าจำเลย ทำให้ตัวจำเลยจะต้องมา นั่งฟังการพิจารณาของศาล ตลอดจนสืบพยานต่าง ๆ ด้วยตนเอง ตลอดเวลา ดังนั้น หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นจำเลยและให้ ศาลสามารถที่จะพิจารณาคดีในเวลาที่เป็นสมัยประชุมได้แล้ว สมาชิก ผู้นั้นก็ย่อมหมดโอกาสในการเดินทางไปประชุมสภาผู้แทนราษฎร แต่รัฐธรรมนูญก็ได้กำหนดข้อยกเว้นที่ศาลอาจพิจารณาคดีอาญา ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระหว่างสมัยประชุมได้ในกรณีที่ได้รับ อนุญาตจากสภาผู้แทนราษฎร และในกรณีที่เป็นคดีเกี่ยวกับ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ว่าด้วยคณะกรรมการ การเลือกตั้ง หรือว่าด้วยพรรคการเมือง แต่ทั้งสองกรณีจะต้อง ไม่เป็นการขัดขวางต่อการไปประชุมสภาของสมาชิกผู้เป็นจำเลย

๔. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ถูกคุมขังในระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาอยู่ก่อนสมัยประชุม สภาอาจร้องขอให้ส่งปล่อยได้เมื่อถึงสมัยประชุมสภา

ในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรถูกคุมขังอยู่ก่อนสมัยประชุมในระหว่างที่สอบสวนหรือพิจารณาอยู่นั้น ถ้าถึงสมัยประชุมและประธานสภาผู้แทนราษฎรร้องขอ พนักงานสอบสวนหรือศาลจะต้องปล่อยตัวสมาชิกผู้นั้นทันที โดยการส่งปล่อยนั้นจะมีผลบังคับตั้งแต่วันที่ส่งปล่อยจนถึงวันสุดท้ายของสมัยประชุมเท่านั้น เพราะการปล่อยนี้เป็นการปล่อยชั่วคราวเพื่อให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถไปประชุมสภาได้

บทสรุป

สภาผู้แทนราษฎรเป็นสถาบันทางการเมืองด้านนิติบัญญัติที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อระบบรัฐสภา ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. ๒๕๕๐) ได้มีการปฏิรูปสภาผู้แทนราษฎรให้เหมาะสมกับการเมืองการปกครองของประเทศไทย มีการแบ่งประเภทสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรออกเป็น ๒ ประเภท คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ เพื่อให้ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีความรู้ ความสามารถ มาทำงานในด้านการเมือง และเพื่อแบ่งแยกหน้าที่กันระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารให้ชัดเจนขึ้น โดยการกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรี ต้องลาออกจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้มีสมาชิกแบบบัญชีรายชื่อเพราะต้องการให้นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีมาจากสมาชิกประเภทนี้ ซึ่งจะเป็นผลดีทำให้รัฐประหารยับยั้งประมาณในการเลือกตั้งซ่อม และลดปัญหาการแย่งตำแหน่งรัฐมนตรีดังเช่นอดีตที่ผ่านมา

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญยังกำหนดให้รัฐให้การช่วยเหลือสนับสนุนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้เกิดความเท่าเทียมกันระหว่างพรรคการเมืองขนาดใหญ่และพรรคการเมืองขนาดเล็ก โดยการจัดหาที่ปิดประกาศแผ่นป้าย

การจัดสรรเวลาออกอากาศ และการดำเนินกิจกรรมอื่น ๆ ที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด โดยให้รัฐเป็นผู้ดำเนินการแต่เพียงผู้เดียว

จะเห็นได้ว่า สภาผู้แทนราษฎรในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เพื่อให้ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนอย่างแท้จริง ดังนั้นประชาชนในฐานะเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่ได้มอบอำนาจให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใช้อำนาจนิติบัญญัติแทน จึงควรสนใจในความเป็นมาเป็นไปของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และติดตามการทำหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้ เพื่อให้การทำหน้าที่แทนประชาชนมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์แก่ประชาชนผู้มอบอำนาจอย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

กาญจนารัตน์ ลีวีโรจน์. สารานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. ๒๕๔๐) หมวดรัฐธรรมนูญและกฎหมาย เรื่อง ๑ กระบวนการตรากฎหมาย. กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา, ๒๕๔๔.

คู่มือคณะกรรมการ. สำนักกรรมการ ๑ และ ๒ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๔๘.

ประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์. รัฐสภาไทยในรอบสี่สิบสองปี (๒๔๗๕-๒๕๑๗). กรุงเทพฯ : ช.ชุมนุมช่าง, ๒๕๑๗.

มานิตย์ จุมปา. สารานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. ๒๕๔๐) หมวดองค์กรทางการเมือง เรื่อง ๕ เอกสิทธิ์และความคุ้มกัน. กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา, ๒๕๔๔.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐. สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๔๗.

วิญญูชัย ธรรมประดิษฐ์. สารานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. ๒๕๔๐) หมวดองค์กรทางการเมือง เรื่อง ๑ รัฐสภา และเรื่อง ๒ สภาผู้แทนราษฎร. กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา, ๒๕๔๔.

จัดทำโดย กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักประชาสัมพันธ์

พิมพ์ที่ สำนักการพิมพ์

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

<http://www.parliament.go.th>